

Korpus Ochrony Pogranicza

<https://kop.ipn.gov.pl/kop/historia/7918,Oswiata-i-CSP-KOP.html>
2023-06-06, 19:02

Oświata i CSP KOP

Żołnierska Szkoła Początkową była jedną z podstawowych form pracy oświatowej wśród żołnierzy KOP.

Posiadała III stopnie nauczania, a świadectwa jej ukończenia były traktowane na równi z dyplomami odpowiednich poziomów publicznych szkół powszechnych. Na przestrzeni lat opuściło ją kilkadziesiąt tysięcy absolwentów. W celu pogłębiania wiadomości wspólnie z Powszechnym Uniwersytetem Korespondencyjnym został zorganizowany dla żołnierzy formacji roczny Kurs Nauki Obywatelskiej. Pierwszy taki kurs ukończyło 390 podoficerów a rok później udział wzięło już 544 osób. Kopiści dodatkowo mogli szlifować swoją wiedzę w 576 świetlicach działających na terenie KOP, które były wyposażone w radio odbiorniki, gramofony, aparaty projekcyjne (marki „Ornak”) i różnego rodzaju prasę (na przestrzeni lat oddziały prenumerowały 4 367 czasopism). Formacja mogła poszczycić się wydaniem kilku stałych tytułów takich jak: „Jednodniówka”, „Na strażnicy i w domu”, „Kalendarzyk Korpusu Ochrony Pogranicza”, gazeta ścienna „Na Straży”, czy też publikacjami w ramach Biblioteczki Korpusu Ochrony Pogranicza, których nakład przekraczał ponad 10 000 egzemplarzy. W edukacji kopistów pozytywną rolę odegrały również Żołnierskie Biblioteki Ruchome, których księgozbiór do 1935 roku liczył ponad 47 410 woluminów. Dodatkowo formacja organizowała zarówno dla wojskowych jak i ogółu społeczeństwa kina objazdowe. Od 1934 roku KOP instalował własne kinematografy, których w 1936 roku posiadał 56 sztuk. Jednym z działów oświatowo-propagandowych KOP był teatr. W 1935 roku istniały 54 zespoły teatralne. Za pracę społeczno-oświatową odpowiedzialni byli oficerowie KOP-u, oraz etatowi cywilni instruktorzy oświaty i propagandy. Jedną z form oddziaływania był plakat ścienny.

„Biuletyn oświatowo-propagandowy K.O.P jest od 1 marca b. r. stałym łącznikiem instrukcyjno-metodycznym między

organem kierowniczym K.O.P. a instruktorami (otrzymują go po za tym wszyscy dowódcy strażnic, kompanii, batalionów i t.d.).”

Na strażnicy i w domu 1935, dodatek Korpus Ochrony Pogranicza w pracy oświatowo-społecznej, Warszawa 1936, s. 10.

„W 1925 roku ilość wypożyczeń kształtowała się na poziomie ok. 30 000 udostępionych książek. W roku 1935 to już ponad 60 100 użyczeń. Natomiast w 1938 tylko w pierwszym półroczu odnotowano ponad 67 000 pobrań”.

Na strażnicy i w domu 1935, dodatek Korpus Ochrony Pogranicza w pracy oświatowo-społecznej, Warszawa 1936, s. 6,7. Na strażnicy i w domu 1935, s. 216

Od 1928 do 1935 roku odbyło się 2961 przedstawień przy udziale ok. 325 000 widzów wojskowych i ponad 261 000 cywilnych.

Na strażnicy i w domu 1935, dodatek Korpus Ochrony Pogranicza w pracy oświatowo-społecznej, Warszawa 1936, s. 8,9.

Gazeta ścienna żołnierzy K.O.P. w 1935 roku ukazała się 108 000 egzemplarzy. Została zaprezentowana 1342 miejscowości pogranicza.

Na strażnicy i w domu 1935, dodatek Korpus Ochrony Pogranicza w pracy oświatowo-społecznej, Warszawa 1936, s. 11.

W pierwszej dekadzie działalności formacji Żołnierską Szkołę Początkową ukończyło:

na I stopniu - 30.799 ,

na II - 63.785,

na III - 35.160 żołnierzy.

Na przestrzeni lat formacji przeszła trzy reorganizacje struktury (1924 - 1928 kształtowanie struktury, 1929 - 1936 proces unifikacji z siłami zbrojnymi, 1937 - 1939 zasadnicza reforma związana ze zmianą trybu ochrony granicy). W celu zapewnienia wysokiego i jednolitego wyszkolenia podoficerów zawodowych formacji w sierpniu 1928 r. sformowano Batalion Szkolny KOP, na terenie kompleksu Fortu III („Szwedzkiego”) w byłej twierdzy carskiej w Osowcu nad rz. Biebrzą. Dnia 28 lutego 1930 r. rozkazem nr 8/30 pkt. 12 gen. bryg. Stanisław Tessaro przemianował batalion na Centralną Szkołę Podoficerów Korpusu Ochrony Pogranicza. Po reorganizacji struktura szkoły składała się z: komendy szkoły, dwóch kompanii szkolnych strzeleckich, kompanii szkolnej strzeleckiej (specjalistów), dwóch kompanii szkolnych karabinów maszynowych, kompanii szkolnej podoficerów zawodowych piechoty. W kolejnych latach przeprowadzono jeszcze dwie reorganizacje powołując m.in. kompanię szkolną łączności a w od 1 listopada 1937 r. bateria artylerii lekkiej KOP „Osowiec”. Kandydaci do CSP KOP byli kierowani na wnioski dowódców brygad, lecz to komendant szkoły dokonywał podziału na kompanie biorąc pod uwagę walory umysłowe i fizyczne uczniów, których liczba była zależna od potrzeb batalionów, kompanii i strażnic. Uroczyste zakończenie każdego kursu składało się z: Mszy św., defilady, oraz przemówienia przełożonych i wręczenia aktu ukończenia kursu. Pierwszy kurs podoficerów niezawodowych został zakończony 20 grudnia 1928 r. Najlepszym uczniem został: szer. Henryk Górski z batalionu KOP Stołpce. Batalionem Szkolnym KOP dowodzili oraz komendantami CSP KOP byli: mjr Marian Porwit, mjr Bronisław Laliczyński, ppłk Józef Kalandyk, ppłk Tadeusz Tabaczyński.

„Najistotniejsze w owym spojrzeniu było napisanie statutu i regulaminu wewnętrznego Batalionu Szkolnego, co nie sprawiło mi kłopotu. ... Zapamiętałem dwie kompanie ... był w historii tych kompani krótki okres wykroczeń dyscyplinarnych, zanim kursanci przyzwyczaili się, że przestali być wodzami strażnic KOP ... Dowódcy kompani i plutonów byli na wysokim poziomie (oficerowie byli dobierani), toteż spełnili pokładane w nich nadzieje” .
Fragment wspomnień pierwszego komendanta szkoły

majora Mariana Porwita

[Poprzedni Strona](#)

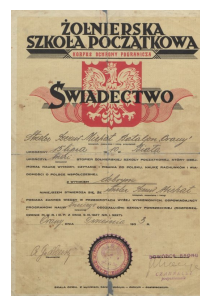
[Następny Strona](#)

Portret grupy
szkolnej
kompanii
strzeleckiej,
promocja 1937 r.

Świadectwo
ukończenia przez
żołnierza KOP
Jana Rubasa
kursu nauki
obywatelskiej na
Powszechnym
Uniwersytecie
Korespondencyjn
ym

Świadectwo
ukończenia
żołnierskiej
szkoły
początkowej

Świadectwo
ukończenia
szkoły
podoficerskiej